

Om Nina Björks *Drömmen om det röda – Rosa Luxemburg*

Recensioner av Nina Björks *Drömmen om det röda – Rosa Luxemburg, socialism, språk och kärlek*, Wahlström & Widstrand, 2016.

Recensionerna nedan följer i tidsordning (efter deras publicering)

Innehåll

Håkan Blomqvist: Under Rosas täcke.....	1
Gregor Flakierski: En levande röst som berör hjärta och hjärna.....	3
Anders Karlsson: Nina Björk om en levande revolutionär	5
Tomas Widén: Strålande bok om Rosa Luxemburg	8
Lästips – mera om Rosa Luxemburg.....	8

Håkan Blomqvist: Under Rosas täcke

Håkan Blomqvist om Nina Björks porträtt av en aktuell socialistisk ikon

Aftonbladet 21/9 2016

Rosa Luxemburg på ett socialdemokratiskt möte i Stuttgart 1917. Nina Björk (f 1967) debuterade 1996 med boken "Under det rosa täcket". Foto: AP/Stina Nyhlén

”Omutlig revolutionär beslutsamhet och oändlig mjuk humanism – endast det är socialismens livsluft. En värld måste störtas, men varje tår som rinner då den kunde ha besparats är en anklagelse; och en människa som skyndar sig för att utföra en viktig handling men som på sin väg vårdslöst trampar på den minsta mask begår ett brott.”

Rosa Luxemburgs ord i slutskedet av första världskriget när revolutionen närmade sig i tyska kejsardömet handlar om det som så ofta är oöverbryggbart, om det nödvändiga kontra det mänskliga. Och det är rakt in i den motsättningen **Nina Björk** tar oss med i sin omtumlande dialog med den polskjudiska socialisten och internationalisten som kring förra sekelskiftet var den tyska – och internationella – socialdemokratins stjärnskott, för att sjaskigt mördas på forna partikollegors uppdrag när ordning skulle återupprättas i Berlin 1919.

Men har den erfarenheten, liksom Rosa Luxemburgs idéer och personliga liv något att säga oss i dag, ett sekel senare?

I dessa den kapitalistiska klimat- och flyktningkatastrofens yttersta dagar behöver Nina Björk inte ens svara utan bara göra Rosa Luxemburg ”lite mindre död” genom att koppla upp henne mot nuet. Och det blir en brutal konfrontation där Nina Björk i förbifarten dödar ”Röda Rosa” som räddningsplanka för en vänster som fegat ur efter den sovjetiska katastrofen och sett Luxemburg som halvliberal brasklapp.

Men Rosa Luxemburg var, understryker Björk, en hårdför revolutionär och analytisk marxist som avsåg att genom socialistisk revolution störta kapitalismen för en samhällsordning under arbetarklassens ledning.

I rena chocköppningen tar skildringen med oss in i den marxistiska idévärld som var hennes, med principerna för kapitalismens funktionssätt; mervärde och profit, bruks- och bytesvärde, kapitalackumulation, erövring av marknader, imperialistisk expansion och kriser... SSU och Ung Vänster, behöver ni en pedagogisk grundcirkel i marxism skriven så att en människa kan begripa, här är den!

Kapitalismen är ingen norm, den är praktik, den är ingen ideologi utan ett produktionsätt. Tankar, identiteter, övertygelser, känslor och medvetanden är i det sammanhanget sekundära, förklarar Rosa Luxemburg genom Nina Björks polemik mot normkritisk feminism och

identitetsinriktad vänster.

Klass, inte kön, utgör en nödvändig bas för det kapitalistiska produktionssättet. Detta kräver två huvudklasser av människor för att existera, de som äger produktionsmedel och de som inte gör det. Den uppdelningen handlar inte om värderingar, även om kapitalismen likt **Cajsa Warg** tager vad man haver för att splittra och rangordna lönearbetet. Den utgör kapitalismens själva materiella förutsättning.

En vänster som sätter antidiskriminering i fokus riskerar att missa det, menar Björk. Arbetarklassen kan inte klaga hos diskrimineringsombudsmannen över att tvingas acceptera ägar-klassens villkor. För arbetarna på Felix som förlorar arbete, utkomst och existensmöjligheter när kapitalisterna flyttar företaget gäller ingen av ”diskrimineringsgrunderna”. Den kapitalistiska ordningen bygger tvärtom på just den typen av maktlöshet och exploatering.

Att förvandla havet av kapitalistisk bitterhet till socialistisk sockerdricka genom några flaskor socialreformatorisk lemonad blir i bästa fall smaklöst, refererar Nina Björk Rosa Luxemburg från den så kallade revisioniststriden med **Eduard Bernstein** i början av 1900-talet.

Bernstein ville reformera bort kapitalismen utan revolution, ett lika hopplöst projekt då som i dag, menar Björk i polemik med socialdemokrater som likt **Göran Greider** förespråkar reformismens återkomst med offentliga sektorn som socialistiskt embryo. Men embryot aborterades – eller kanske adopterades av den vinstdrivna sektorn. Och den offentliga sektorn var en ö beroende av det kapitalistiska havet.

Inte så att reformer vore obehövligen, tvärtom, underströk Luxemburg, men kampen för dessa stöter ovillkorligen emot den kapitalistiska logikens gränser och då måste den striden tas.

Trots ett sekels gång visar Björk med färskare exempel hur Luxemburgs analys av kapitalismens logik gäller och rentav förstärkts när hela planeten erövrats för marknaden och den krockkudde av välfärdsreformer som en gång vanns rullas tillbaka.

Det är inte genom attitydförändring utan när lönearbetets underlydande massor vägrar, som allt kan förändras. Om handen slutar göra det handen ska – vad händer då? Då står världen stilla. Då upphör kapitalismen att göras. ”Är det inte här allting egentligen börjar”, skriver Björk, ”de skulle inte klara sig utan oss.”

Genom sina erfarenheter av den första ryska revolutionen 1905 med historiens dittills största generalstrejk, kom Rosa Luxemburg att söka svaret i ”massan” och massornas egen handling.

I kritik mot både den egna socialdemokratiska rörelsen och ryska bolsjevismen vände hon sig mot tanken om de valda representanternas eller avantgardets roll som ledare för en disciplinerad medlemskår som agerade på kommando. Det var i stället, menade hon, i de breda arbetarmassornas demokratiska självaktivitet underifrån lösningen låg. Den andra vägen innebar ofrånkomligen byråkratiskt förmynderi eller elitdiktatur.

I den tyska revolution som i november 1918 störtade kejsardömet såg Rosa Luxemburg sitt perspektiv bekräftas – och vederläggas. Massorna av soldater och arbetare erövrade gatorna och tog makten genom självorganiserade arbetarråd, för att krossas när de organiserade krafterna, den gamla socialdemokratin tillsammans med lojala militärförband, återupprättade ordningen och gjorde slut även på Rosa Luxemburg och hennes kamrater.

Björk delar Luxemburgs hopp om lösningen underifrån. Spartakusförbundet, de revolutionära tyska socialdemokrater som med Rosa Luxemburg i spetsen bröt med sitt socialdemokratiska parti, såg sig inte som ”avantgarde” utan de skulle ”gå sist” tillsammans med alla dem som under den revolutionära stormtiden lärde sig i handling. ”Människan lär i samma

stund som hon handlar”, var mottot.

Men, medger Björk, det som är har tyvärr alltid ett försprång gentemot det som icke är – och både spartakisterna och revolutionen förlorade. Det gick inte att undvika tårar eller att vårdslöst trampa på minsta mask.

Och det var inte heller möjligt att undvara behovet av organisation.

Avgränsningen från såväl socialdemokratins som **Lenins** partimodeller dolde behovet att sammansluta till stark organisation just dem som försvarade arbetardemokratien underifrån. För när, som Luxemburg skrev, ”bourgeoisins hjärta blir träffat – och dess hjärta klappar i kassaskåpen – kommer de att kämpa på liv och död för att bevara sitt herravälde.”

Då räcker inte oerfaren spontanitet eller att bara lära sig i handlingens ögonblick. Hur ofta ska det behöva bekräftas, som nu senast under den arabiska våren?

Nina Björks själva titelrubrik, *Drömmen om det röda*, tycks stå i rak motsats till Rosa Luxemburgs marxistiska analys av högst materiella förhållanden gentemot de tidigare utopisternas drömmar om evig rättvisa. Ändå är det till en drömrigare tid och revolutionären som ”drömde om jämlikhet”, Nina Björk vill ta oss för att konfrontera samhällsanalysen, politiken och kampen – med själva livet.

Frågorna hon självutlämnande diskuterar med oss spänner från revolutionens möjligheter till den romantiska kärleken, skalbaggar och sidenklänningar. Dessutom i en litterär stil som inte står Rosa Luxemburgs efter när hon ville bryta med de fyrkantiga schablonerna och det ”färg- och klanglösa surrande”, som präglade retoriken i socialistpressen.

Hur ska en människa leva? Som en örn högt över allt eller en pickande duva på marken av vardagsbestyr, frågar oss Nina Björk inför Rosa Luxemburgs slitning mellan den politiska världens uppgifter och det personliga ansvaret för människor i sin närhet och rent av sitt eget liv.

Och vad ska vi göra med Rosa Luxemburgs längtan, ställer hon frågan i en diskussion om feministisk kärleksteori – som i grunden rör den om att vara människa.

Håkan Blomqvist

Historiker vid Södertörns högskola

Gregor Flakierski: En levande röst som berör hjärta och hjärna

Flamman 22/9 2016

Gregor Flakierski möter Nina Björk för ett samtal om Rosa Luxemburg, en gestalt som kan ingjuta mod hos vänstern.

Nina Björk har skrivit en bok om Rosa Luxemburg, den socialistiska politikern, debattören och teoretikern som 1919 brutalt mördades i Berlin av högerns frikårer. Boken har den poetiska titeln *Drömmen om det röda* och är ett försök till en dialog över tiden om samhällskritik, politisk praktik och ekonomisk verklighet.

– Jag vill ingjuta mod hos vänstern och samtidigt få debatten på rätt köl igen, säger Nina Björk i en telefonintervju.

”Rätt köl” betyder att hitta tillbaka till en systemkritik som analyserar drivkrafter för hur varor och tjänster produceras i vårt samhälle och hur vi fördelar frukterna av det som har tillverkats. Det betyder också ett avståndstagande från en kritik grundad i moralism. Kapitalister agerar inte som de gör därför att de är elaka, de kan i själva verket vara hur snälla och trevliga som helst, och det är totalt poänglöst att klaga på deras girighet – att eftersträva mer vinst och

högre profit är systemets grundbult.

Nina Björk inleder boken med att beskriva och förklara marxismens elementa. Hon gör det på ett lättillgängligt och pedagogiskt sätt utan att vara akademiskt och inomvetenskapligt nördig. Enkelt uttryckt handlar det egentligen om en enda sak: det är arbete, och bara arbete, som skapar vinst, och därmed får ekonomin att växa.

”Det finns ingen gräns för kapitalet, det kan bli vad som helst, våra kroppar, hem, barn”, säger Nina Björk. Foto: Stina Nylén.

Rosa Luxemburgs största bidrag till den marxistiska teorin är hennes beskrivning av hur kapitalet ständigt söker nya marknader och områden att lägga under sin logik. Hon avsåg nog närmast den imperialistiska expansionen i det geografiska rummet, men modellen går alldeles utmärkt att tillämpa på det som har skett i Sverige med privatiseringar inom välfärdssektorn. *Vård, skola, omsorg, vad blir nästa område som kapitalismen lägger beslag på?*

– Det finns ingen gräns för kapitalet, det kan bli vad som helst, våra kroppar, hem, barn, säger Nina Björk.

Det leder till ökade klyftor i samhället, och till att verksamheter som skulle tillfredsställa mänskliga behov blir föremål för krassa vinstmaximeringskalkyler.

Och det finns ytterligare ett stort problem. Under en täckmantel av valfrihet undandras ännu fler områden från den demokratiska sfären. Rosa Luxemburg såg inte kapitalismen, inte ens efter införandet av allmän rösträtt, som en demokrati fullt ut. Detta eftersom ett stort och viktigt område, nämligen ekonomin, inte låg under demokratisk kontroll.

Demokrati var ett centralt begrepp för Luxemburgs politiska tänkande. Med det avsåg hon folkets aktiva medverkan i politiken, inte politik genom ombud. Hon trodde på en spontan organisering där arbetare tillsammans tar upp striden för ett gemensamt mål. Revolutionen kommer nerifrån, utan ledare, utan strikta organisatoriska strukturer. All historisk förändring måste ha masskaraktär.

Luxemburg var mycket kritisk mot bolsjevikerna, även om hon stödde Oktoberrevolutionen. Hon är närmast profetisk i sin kritik mot bolsjevikpartiets centralisering och den nyfödda Sovjetstatens byråkratiseringstendenser.

Men hon var lika skoningslös mot sitt eget socialdemokratiska parti som hon menade höll på att förvandlas till en förvaltare av det kapitalistiska systemet och tappade socialismen ur sikte. För Luxemburg var inte frågan reform eller revolution, för henne fanns det ett oupplösligt samband mellan de två begreppen, reformerna var medlet, revolutionen var målet. Den tyska socialdemokratins reformistiska revisionism hade däremot förvandlat medel till mål.

Med gillande citerar Luxemburg i ett tal i Erfurt 1891 nestorn August Bebel: ”Det viktiga är inte om vi uppnår det ena eller det andra, för oss är huvudsaken att vi ställer vissa krav som inga andra partier kan ställa”.

– Jag önskar Stefan Löfven läste det citatet! utbrister Nina Björk. Och jag kan inte låta bli att lägga till: och Jonas Sjöstedt också!

Rosa Luxemburg kom aldrig över chocken från augusti 1914, när den tyska socialdemokratien röstade enhälligt i riksdagen för beviljande av krigskrediter. Det var ett oerhört svek, och om hon tidigare såg övergången till socialism som en långsam, utdragen process, börjar hon nu sväva på målet.

Socialdemokratins andra svek, när de kompromissade ihop sig med reaktionens krafter mot den revolutionära rörelsen i kölvattnet av första världskrigets slut, kom att kosta Luxemburg livet. Det är inte uteslutet att SPD:s ledning kände till, eller var rent av inblandad i, mordet på henne.

Sedan dess har den nationalistiska lösningen på kapitalismens kriser, ”ut med judarna!”, ”ut med utlänningarna!”, med nazismen som en tragisk kulmen, varit förhärskande i västvärlden. ”Att sparka neråt”, kallar Nina Björk det.

Drömmen om det röda är en mycket politisk bok, men som inte desto mindre gör en ansats att teckna hela människan Rosa Luxemburg.

– Hon har en levande röst i sina skrifter som berör både hjärna och hjärta, säger Nina.

Luxemburg framhävde aldrig att hon var kvinna, judinna, invandrare. För henne var klass ett avgörande begrepp i analysen av kapitalismen som ett produktionssätt. Därmed inte sagt att hon ansåg feminism och antirasism som oväsentliga – en uppfattning som Nina Björk delar. Rosa Luxemburg såg nederlag, misslyckanden, som en lärdom, kampen i sig var för henne en seger.

– Det finns en tradition och en stolthet att knyta an till för vänstern, säger Nina Björk.

Drömmen om rättvisa, jämlikhet och demokrati lever kvar. Drömmen om det röda.

Anders Karlsson: Nina Björk om en levande revolutionär

Internationalen 25/9 2016

Nina Björk är författare, debattör och kulturskribent. För en bredare publik slog hon igenom med feministklassikern *Under det rosa täcket* (1996). Hon väckte också stor uppmärksamhet med *Lyckliga alla sina dagar* (2012) där fokus ligger på det rådande tillväxttänkandet och det devalverade människovärdet i en alltmer skenande kapitalistisk ekonomi. I den nyutkomna *Drömmen om det röda – Rosa Luxemburg, socialism, språk och kärlek* tar hon sitt avstamp i arvet efter en av den tidiga arbetarrörelsens absoluta portalfigurer.

Rosa Luxemburg föddes 1871 i polska Zamosc. Redan som ung kom hon i kontakt med den tidens spirande socialistiska rörelse och var 1893 en av grundarna till Kungariket Polens socialdemokrati (SDKP). Landsförvisad till Schweiz doktorerade hon 1897 i ämnet Polens ekonomiska utveckling, varefter hon året därpå – genom ett skenäkenskap – blev tysk medborgare och flyttade till Berlin. Snart tillskansade hon sig en ledande position inom SPD, socialdemokraterna i Tyskland, den tidens största och mäktigaste arbetarparti. Inom kort utvecklades hon också till en av Andra Internationalens frontfigurer. På plats följde hon den första ryska revolutionen 1905, som slutade i ett nederlag, fängslades men blev efter några månader i fångenskap frisläppt mot borgen. Vid första världskrigets utbrott 1914 var hon en av de som skarpest motsatte sig att SPD ställde sig bakom den tyska krigsinsatsen, agiterade mot kriget och var under stora delar av detta krig berövad friheten. Efter SPD:s splittring var hon vid årsskiftet 1918-19 med och grundade Tysklands Kommunistiska Parti (KPD). Rosa Luxemburg mördades 15 januari 1919, bakom dådet stod en grupp militärer på order från högt uppsatta socialdemokratiska politiker.

Av Rosa Luxemburgs alla politiska verk och skrifter kan nämnas: *Sociala reformer eller revolution* (1899) där hon försvarar socialdemokratins revolutionära mål mot de som ville omforma partiet i reformistisk riktning; *Masstrejck, parti och fackföreningar* (1906) där hon diskuterar vilka lärdomar som kunde dras av den första ryska revolutionen 1905; *Socialdemokratins kris* (1916) där hon analyserar första världskrigets orsaker och det socialdemokratiska stödet till kriget samt *Den ryska revolutionen* (skriven 1918 och publicerad postumt 1922) där hon nagelfar bolsjevikernas strategi i samband med maktövertagandet.

Nina Björk följer Luxemburg kronologiskt i hämlarna från hennes inträde i SPD i slutet av 1800-talet till det tragiska slutet i januari 1919. Men det är trots allt inte någon traditionell biografi, där vi får följa huvudpersonens göranden och låtanden från vaggan till graven och där det personliga hamnar starkt i förgrunden, som hon består oss med. Nej, Björks stilgrepp är att spänna upp de samhälleliga historiska skeendena likt en väv och låta Luxemburgs idéer, analyser och politiska inspel fara som flygande skyttlar i denna väv – och inte minst blickar hon ut över nutidens samhälle och politik med avstamp från Luxemburgs tankevärld. Mer än

en regelrätt biografi fungerar Drömmen om det röda som en marxistisk grundcirkel, eller ett samtal om socialismen, och då primärt om socialismen som en alternativ samhällelig organisationsform. Att Björk placerar sitt fokus på det sättet är också extra lovvärt mot bakgrund av att tankegångar om socialismen som en total förändring och det stora språnget idag är ytterst tillbakapressade. Visst pratas det en hel del om nödvändigheten av en mer rättvis fördelning, men tankar om socialismen som ett alternativt produktionssätt odlas och torgförs – åtminstone i Sverige – endast av små vänstergrupper.

Men visst skymtar även den lilla människan Rosa Luxemburg bitvis fram i Björks framställning, och då främst genom en inblick i det stora antalet brev hon skrev till sin stora kärlek Leo Jogisches, brev där hon ofta var starkt utlämnad med sina passioner, längtan efter att skaffa barn och drömmen om att få leva ett helt liv. Hon blandade här friskt det mest personliga med det politiska:

”Min mest älskade, min dyrbaraste varelse. Jag tänker bara på dig. Nu måste jag bara be dig om en sak, samla ihop lite aktuell statistik om Polens produktion och export av spannmål. Också om den ryska importen”.

Björk lyfter också fram att Luxemburg gått till historien för sitt oefterhärmliga sätt att uttrycka sig i tal och skrift, som här i ett klassiskt utdrag från Socialdemokratins kris där hennes beskrivning av första världskrigets elände och geschäft formuleras på ett ytterst levande sätt:

”Skådespelet har mist sin tjuskraft. Reservisterna hör inte längre några höga jubelskrin från unga flickor som springer fram mot deras vagnar och de står inte längre glatt leende i tåg-fönstren för att vinka till folket; istället vandrar de tyst och stilla genom gatorna, där människor med sina förgrämda ansikten går till sina vardagliga sysslor. I det bleka dagsljusets tillnyktrande atmosfär kan man höra en annan kör: de hessa tjuven från slagfältets gamar och hyenor. Tiotusen tält, garanterat regementsenliga! 100 ton fläsk, kakao, kaffesurrogat, levereras direkt mot kontant betalning! Granater, svarvar, patronväskor, äktenskapsbyrå för soldatänkor, läderbälten, agentur för arméleveranser – endast allvarligt menade erbjudanden! Den kanonmat som i augusti och september med patriotisk hänförelse lastades på tågen, ruttar nu i Belgien, vid Vogeserna och i Masurien, medan profitmöjligheterna frodas på de dödas gravar”.

Vad bör då vi socialister bära med oss av Rosa Luxemburgs tankegods i dagens kamp? Ja, hennes allra viktigaste bidrag är nog varningsorden mot toppstyrning, byråkratisering och inskränkningar av de demokratiska rättigheterna – faran att organisationer stelnar och den ständiga nödvändigheten av gräsrotsaktivitet. Känt är att hon hyllade bolsjevikerna för att de vågat och lyckats ta makten, men hon oroade sig för de elitistiska tendenserna hos de bolsjevikiska ledarna, och då inte minst deras beslut att inte upprätta någon ny konstituerande församling. I det sammanhanget formulerade hon också sina berömda ord om friheten:

”Friheten endast för regeringens anhängare, endast för ett partis medlemmar – de må vara aldrig så talrika – är ingen frihet. Frihet är alltid den annorlunda tänkandes frihet”.

Sammantaget har Nina Björk skrivit en utmärkt biografi över Rosa Luxemburg. Det märks att hon verkligen gått igenom Luxemburgs samlade verk, och då inte bara böckerna utan även tal, tidningsartiklar och brev. Det allra mest värdefulla är dock att hon så väl länkar Luxemburgs tankegods till dagens kamp och den optimism hon lyckas ingjuta. Jag finner i det sammanhanget på sin plats att avrunda med Björks egna slutord:

”Är det någonting Rosa Luxemburg gett mig är det tron på universalism. Jag är du, du är jag, vi är varandras likar – därför jämlikar. Därför: inte tävling utan gemenskap: Därför: inte konkurrens, utan syskonskap.

Tomas Widén: Strålande bok om Rosa Luxemburg

eFolket 26/9

Nina Björk har gjort det igen. Hennes nyligen utkomna bok om *Rosa Luxemburg* har alla förutsättningar att, i likhet med flera av hennes tidigare alster, som *Under det rosa täcket* och *Lyckliga i alla sina dagar*, bli en viktig upplysande fyrbåk för vårt lands vänster.

Nina Björks porträtterar i *Drömmen om det röda*, kvinnan, humanisten, socialisten, teoretikern och den revolutionära aktivisten Rosa Luxemburg. Hon gör det på grundval av ett grundligt studium av föremålet för biografien. Och hon gör det på knappt 300 sidor med en klarhet som är föredömlig.

Björk kopplar dessutom hela tiden skildringen av Rosa Luxemburgs kamp och strävanden till den verklighet och utmaningar som socialister nu, 100 år senare, står inför.

Nina Björk beskriver Rosa Luxemburg som en *socialdemokratisk marxist*. Och så vill hon också beskriva sig själv. Dagens socialdemokrati säger sig Björk inte förstå sig på (intervju i DN 29/9). Till skillnad från de reformister, som Eduard Bernstein, vilka revolutionären Rosa Luxemburg polemiserade mot, är dagen socialdemokrati inte ens reformister. Varje strävan att reformera bort kapitalismen är sedan länge övergiven. Dagens svenska socialdemokrati har, liksom vänsterpartiet kapitulat.

För den vänster som anser att en annan värld är nödvändig – och möjlig – är Nina Björks bok guld värd.

(Nina Björk; *Drömmen om det röda*; Wahlström & Widstrand)

Lästips – mera om Rosa Luxemburg

På marxistarkivet finns ett stort antal av Luxemburgs texter i svensk översättning, se t ex: [Verk av Rosa Luxemburg \(i tidsordning\)](#)

Det finns även en hel del texter om Rosa Luxemburg: [Artiklar om Rosa L.](#) Där finns bl a recensioner av böcker om Rosa L, förutom artiklar som behandlar olika aspekter. Av dessa rekommenderas särskilt:

Ottokar Luban: [Rådlösa Rosa - KPD:s ledning och upproret i Berlin i januari 1919: Myt och verklighet](#). Författaren (tysk historiker) är nog den främste Luxemburg-kännaren idag.

Paul le Blanc: [Luxemburg och Lenin i varandras ögon](#) och [Lenin, Rosa Luxemburg och det revolutionära partiet](#)

Max Shachtman: [Lenin och Rosa Luxemburg](#)